

Горан М. Максимовић*

Универзитет у Нишу
Филозофски факултет

ТРОМПЛЕЈСКА БИЋА ФИКЦИЈЕ

(Драгана Вукићевић, *Тромплејска бића фикције – бебе, вампири, оживљене статуе и читалац*, Београд: Књижарница
Зоран Стојановић, 2024, 358 стр.)

Монографија *Тромплејска бића фикције – бебе, вампири, оживљене статуе и читалац*, ауторке Драгана Вукићевић, обухвата обим од 22 ауторска табака (око 640 000 словних знакова), а обрађује једну од мало истраживаних и тумачених тема српске науке о књижевности – феномен тромплејских бића. Иза наведеног појма налазе се онтолошки бивалентна бића, а у књижевности су садржана у вампирима, у оживјелим киповима и оживјелим портретима, неких митских или у цијелости фикцијских бића. Монографија је сачињен из три комплементарне истраживачке цјелине: прва обухвата функционисање тромплејских бића у књижевним текстовима, друга сагледава тератолошки концепт умјетности и тематизацију умјетника као чудовишта, а трећа се бави статусом читалаца и феноменом књижевне рецепције тромплејских бића.

У првом истраживачком аспекту овога дела показано је функционисање тромплејских бића у књижевним текстовима и то на примјерима бројних аутора и дјела, заснованих на обрасцима екфрастичког писма: Пушкинов „Бронзани коњаник” и „Камени гост”, Балзаково „Непознато ремек-дело”, Меримеова „Илска Венера”, Поов „Овални портрет”, Гогољев „Портрет”, Вајлдова „Слика Доријана Греја”, те „Мраморни убица” Војислава Илића и сл. На основу свега тога направљен је разноврстан и ис-

* goran.maksimovic@filfak.ni.ac.rs

црпан каталог тромплеја. При томе су посебно анализирана „тромплејска бића фикције”, „нарација страха”, као и „тромплејска фокализација” и „предтромплејско стање јунака”. Указано је на „бебе” и нерођена бића, попут беба, као предворје тромплејских бића, истраживана је граница „између мртвих и живих”, суочавање са феноменом вампира и сл. Однос „неживих и живих” истраживан је на појави Војислављевог пјесништва („Тибуло”, „Мраморни убица”), а потом је проширен „виртуелни музеј оживљених дела”, на разумијевање појма „књижевне глиптотеке” (Пушкинов „Бронзани коњаник” и „Камени гост”, Меримеова „Илска Венера”, Илићев „Мраморни убица”) и „књижевне пинотеке” (Балзаково „Непознато ремек дело”, Гогољев „Портрет”, Алексеја Толстоја „Гроф Калиосто”, Оскара Вајлда „Слика Доријана Греја” и сл.).

Други истраживачки аспект ове монографије посвећен је сагледавању тератолошког концепта умјетности и тематизацијама „уметника-чудовишта” и демоничне стране стваралачког чина. На примјерима из дјела Војислава Илића, Плинија Старијег, Псеудо Лукијана, Андре Шенијеа, сагледани су умјетнички начини сучељавања умјетника са собом, творцем чудовиштем и својим дјелом чудовиштем. Сагледана су при томе на исцрпан начин „три симбола мермерне поетике” Војислава Илића, на примјерима из пјесама „Мраморни убица”, „Кад се угаси сунце”, „Анђео туге”, „Мојој музи”, „Клеон и његов ученик” и сл. Полажећи од теоријских уопштавања Мари-Елен Ије, сагледана су три доминантна аспекта тератолошког концепта умјетности. Указано је на „омфолошка чудовишта”, на „чудовишну мајеутику” и „демонизам стварања”, на примјерима из дјела бројних стваралаца, од Војислављеве пјесме *Мраморни убица* до Вајлдовога романа *Слика Доријана Греја* и сл.

Трећи истраживачки аспект посвећен је феномену књижевне рецепције тромплејских бића и специфичних врста тромплејских читалаца и њихових рођака. Пошавши од типологије Мери-Лор Рајан која указује на двије доминантне врсте читања: имерзивно или зависно читање и интерактивно или освијешћено, активно читање, Драгана Вукићевић прави сложена типологију. Издвајамо неке карактеристичне примјере, у којима су читаоци сагледани као „постмодерни, хипертекстуални номади и тромплејски скакачи”, као „интерактивни читаоци” и „читаоци апликатори”. При свему томе, посебно је указано на „лудички концепт читаоца”, на синдром читаоца као „двојника”, на „посвећеног или зависног читаоца” и сл. Наведени су карактеристични примјери из репрезентативних дјела, попут приповијетке „Континуитет паркова” Хулија Кортасара, романа Горана Петровића „Ситничарница Код срећне руке”, Андрићеве приче „На други дан Божића” и сл.

Монографија *Тромплејска бића фикције – бебе, вампири, оживљене статуе и читалац*, ауторке Драгана Вукићевић, заснован је на креативном истраживању, беспрекорној интерпретацији, као и поузданој научној грађи и рецепцији актуелне литературе. Посебно указујемо на истакнути значај српске и стране рецепције истраживања феномена тромплејских бића у српској и другим књижевностима, као и у естетици и философији, а садржаних у расправама Жана Бодријара и Валтера Бењамина, Антоана Компањона, Романа Јакобсона, Роже Кајоа, Јана Албера и Мери Лор-Рајан, Брајана Мекхејла, Цветана Тодорова, Јулије Кристеве и Љубомира Долежела, Веселина Чајкановића и Марије Клеут, Милорада Павића, Ане Радин, Снежане Милосављевић Милић, Лидије Делић и Светлане Рајачић Перић и сл. Захваљујући свему томе, Драгана Вукићевић је истражила на иновативан начин један специфичан и недовољно тумачен аспект науке о књижевности. Тиме је указано и на изразите креативне могућности савремених методолошких приступа у читању књижевних текстова. Као таква ова монографија представља изузетан допринос проучавању српске књижевности.